

Ettepanek:

TEN-E määrus ja loamenetluste kiirendamise direktiiv (COM (2025) 1006, COM (2025) 1007)

Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtpäev **20.02.2026**

KOKi esitamise tähtpäev **18.03.2026**

VV esitamise tähtpäev **26.03.2026**

Vastutav ministeerium: Kliimaministeerium

Kaasvastutajad: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium, Justiits- ja Digiministeerium, Välisministeerium

Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus

Algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju (RKKTs § 152¹ lg 1 p 2)

Algatuse reguleerimisala nõuab vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele seaduse või Riigikogu otsuse vastuvõtmist, muutmist või kehtetuks tunnistamist (RKKTs § 152¹ lg 1 p 1)

Sisukokkuvõte

Euroopa Komisjon avaldas 10.12.25 **võrkude paketi**, mille eesmärk on **parandada ELi elektrivõrkude toimimist ja tugevdada üleeuroopalist energiaturgu**, panustades seeläbi ühteaegu nii Euroopa julgeolekusse kui konkurentsivõime tugevdamisse.

Pakett näeb ette piiriülese taristu planeerimise, olemasoleva taristu tõhusama kasutamise, loamenetluste kiirendamise nii võrkude, taastuvenergia, salvestuse kui ka laadimisjaamade puhul, rahastusküsimuste käsitlemise (ülekoormustulu ja kulude jagamine) ning kriitilise taristu kaitse. Kavandatakse **piiriülese võrguplaneerimise protsesside lihtsustamist** ja paremat integreerimist, kus komisjoni eesmärk on senisest enam elektrivõrgu ühendusprojekte ja nn **energiakiirteedede** arendamist **üleeuroopaliselt koordineerida**.

Pakett sisaldab **TEN-E määruse muutmise** (COM (2025) 1006)¹ ja **loamenetluste kiirendamise direktiivi** (COM (2025) 1007)² eelnõusid ning Euroopa Komisjoni **suuniseid võrguliitumiste**³ ja **hinnavahelepingute**⁴ (CfD) kohta. Paketti raamistab komisjoni teatis⁵.

TEN-E määruse muudatusel on paketist kõige **olulisem mõju Eestile**, sest see aitab tugevdada kriitilise taristu kaitset ja tagada, et meie elektrivõrk oleks vastupidav kasvavatele koormustele ning julgeolekuriskidele. Samuti loob see selgema raamistiku kavandatavatele piiriülestele ühendustele, nagu Estlink 3 ja EstLat4, mis on vajalikud varustuskindluse parandamiseks ja piirkondliku energiajulgeoleku tugevdamiseks. Lisaks annab pakett aluse piiriülestele ühenduste kulude õiglasemaks jaotamiseks ning aitab vähendada Eesti tarbijate ja riigi rahalist koormust suurte investeeringute tegemisel.

Eesmärgid

Uus TEN-E määruse eelnõu

2013. aastal vastu võetud ja 2022. aastal ajakohastatud TEN-E määrus esitatakse uuendatud sõnastuses. **Määrus loob aluse piiriülestele ühishuvi energiataristuprojektide (PCIde) arendamiseks ja rahastamiseks.** Määrust muudetakse, et lahendada praguseks esilekerkinud probleeme nagu piiriülestele elektrivõrkude ebapiisav arengutempo, alternatiivsete, nt digitaalsed ja mittevõrgulahendused lahenduste vähenemine arvestamine, aeglane projektide elluviimine kulude jagamise vaidluste ja pikkade loamenetluste tõttu ning kasvavad riskid taristu füüsilisele ja küberjulgeolekule.

Eesmärk on paremini **suunata ühishuviprojekte tegelikele taristuvajadustele**, kiirendada piiriülestele projektide elluviimist **kulude jagamise vahendite abil**, lihtsustada ja kiirendada loamenetlusti ning tugevdada energia taristu julgeolekut ja vastupidavust, vähendades samal ajal haldus- ja regulatiivkoormust.

¹ [Proposal for revised Trans-European Network for Energy \(TEN-E\) Regulation - Energy](#)

² [Guidance on efficient grid connections - Energy - European Commission](#)

³ [Communication on European Grids Package - Energy - European Commission](#)

⁴ [Proposal for revised Directive to accelerate permit-granting procedures of infrastructure projects - Energy](#)

⁵ [Guidance on Contracts for difference - Energy - European Commission](#)

Eelnõuga liigutakse nn alt-üles lähenemiselt **ELi tasandilt juhitud** lähenemise poole, kus Euroopa Komisjon saab senisest suurema rolli taristuvajaduste kesksete stsenaariumide koostamisel ning luuakse mehhanism taristulünkade katmiseks. **Ühishuviprojektide ulatust laiendatakse**, et hõlmata mittevõrgulahendusi ja siseliine. **Kulude jaotamise** osas luuakse raamistik piiriüleste projektide vabatahtlikuks koondamiseks, soodustades liikmesriikide ja kolmandate riikide koostööd.

Detailsemalt määruse muudatustest – **ajakohastatakse eesmärged, mõisteid ja taristukategooriaid**. Raamistik viiakse kooskõlla 2024. aasta gaasi ja vesiniku õiguspaketiga. **Ühishuvi projektide puhul** täpsustatakse hindamiskriteeriume ning tugevdatakse seiret ja julgeolekuriskide hindamist. **Loamenetlustes** antakse projektidele eelisstaatus, kiirendatakse ja digitaliseeritakse neid, laiendatakse vaikimisi heakskiitmist (v.a keskkonnaotsused). Suurendatakse **ELi tasandi juhtimist** – Komisjon kehtestab keskse stsenaariumi; ENTSO-E ja ENNOH koostavad taristuvajaduste aruanded; luuakse „**vajaduste katmise**“ mehhanism, kui projektid ei kata tuvastatud lünki. Suurendatakse läbipaistvust riikidevahelises kasujaotuses ning soodustatakse projektide koondamist (bundling) kulude jagamise lihtsustamiseks. Täpsustatakse piiriülest kulude jaotust (CBCA), suunatakse osa tuludest investeringutesse ning võimaldatakse suurema riskiga projektidele sihitud stiimuleid. Tugevdatakse avamere- ja maismaataristu koordineeritud pikaajalist planeerimist ning seatakse piiriülesed eesmärgid. Täpsustatakse abikõlblikkuse kriteeriume uutele taristukategooriatele ja projektidele.

Loamenetluste kiirendamise direktiivi eelnõugaga muudetakse kolme direktiivi.

- **Direktiivis (EL) 2018/2001** taastuenergia kasutamise edendamise kohta soodustatakse taastuenergia alade planeerimist, suurendatakse kogukondade kaasatust, kohustatakse riike looma ühtset digitaalset portaali taastuenergia, salvestuse ja võrguprojektide loamenetluste jaoks, laiendatakse menetlustel vaikimisi heakskiidu võimalust, soodustatakse olemasolevate taastuenergia (eriti tuuleenergia) rajatiste uuendamist, leevendades keskkonnanõudeid, lihtsustatakse loamenetlusi väikestele päikeseelektrijaamadele, energiasalvestitele, laadimistaristule ja hübriidprojektidele, laiendatakse taastuenergia projektide käsitlemist ülekaaluka avaliku huvi objektina, koondatakse ja täpsustatakse võrguga liitumise sätted, laiendatakse nende kohaldamisala ning kehtestatakse selged menetlusreeglid ja tähtajad.
- **Direktiivis (EL) 2019/944** elektrienergia siseturu ühiste normide kohta kehtestatakse ühtsed reeglid ülekande- ja jaotusvõrkude lubade andmiseks (sh pädevate asutuste piisavad ressursid, selged tähtajad, vaikimisi heakskiit, piirangud andmenõuete esitamise ajale ning kohustus luua digitaalsed loamenetluse platvormid). Elektrivõrkudele kehtestatakse ajutine ülekaaluka avaliku huvi eeldus ning ajutised erandid keskkonnamõju hindamisest.

Täpsustatakse alternatiivsete lahenduste hindamise ulatust ja kompenseerivate meetmete kohaldamist ELi keskkonnaõiguse raames. Luuakse riiklikul tasandil võrkude arendamise ja investeerimisotsuseid käsitlev raamistik.

- **Direktiivis (EL) 2024/1788** taastuenergiaallikatest toodetud gaasi, maagaasi ja vesiniku kohta kehtestatakse nõue tagada riiklikele pädevatele asutustele piisavad ressursid, näha ette haldusotsuste puhul vaikimisi heakskiit, kehtestada tähtaeg, mille jooksul asutused võivad projektide arendajatelt andmeid küsida, ning sätestada kohustus kasutada loamenetluste läbiviimiseks digitaalset platvormi.

Kas EL algatus reguleerib karistusi või haldustrahve? **Ei**

Kas nähakse ette uue asutuse loomine (järelevalvelised või muud asutused)? **Ei**

Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? **Jah, kuivõrd riikidele lisatakse kohustus võimaldada loamenetlusi ühtse digiportaali kaudu. Täpsem arendusvajadus vajab täiendavat analüüsi.**

Mõju ja sihtrühm

Majandus

Ettevõtlus – Majanduslik mõju seisneb energiataristu ja -turu toimivuse parandamisest tekkivas majanduskeskkonna kindluses, mis tagab soodsama pinnase ettevõtjatele tegutsemiseks ja investeerimiseks meie piirkonnas. Ühishuvi projektidega seotud arendajatele kaasneb kiirem ja selgem loamenetlus, suurem investeerimiskindlus, parem ligipääs rahastusele, kuid ka kõrgemad nõuded julgeoleku, läbipaistvuse ja koordineerimise osas. Energiatarbijatele (tööstusettevõtted jt) kaasneb parem varustuskindlus, väiksemad süsteemikulud pikemas perspektiivis, kiirem taastuenergia integreerimine ning väiksem risk hinnatõusudeks taristupuudujääkide tõttu.

Halduskoormus – Loamenetluste lihtsustamisega vähendatakse energiataristu projektide halduskoormust ning kiirendatakse lubade andmist.

Keskkond

Kliimamuutused – Mõjutatud sihtrühmadeks on elanikud, kohalikud kogukonnad ja ettevõtjad. Muudatustega soodustatakse taastuenergia kasutuselevõttu ning seeläbi panustatakse süsinikuheite vähendamisse. Kohalike kogukondade kaasamise lahenduste kaudu soodustatakse sünergiat energiataristuvajaduste ja kohaliku elu edendamise vahel.

Riigivalitsemine

Riigieelarve

Vajab täiendavat analüüsi. Esiteks muudatustel on mõju riigi energiataristu ja selle kaitse investeeringukuludele seoses sellega, et muudatused loovad tingimused EL rahastusvõimalustele. Lahendusega võib kaasneda mõju riigieelarve kuludele ka seoses kohustusega tagada pädevatele asutusele piisavad tehnilised, rahalised ja inimressursid, samuti kohustusega luua lubade menetluseks digitaalsed platvormid. Samal ajal võib pädevate asutuste koormus väheneda seoses vaikiva heakskiidu kasutamise võimaluste laiendamisega lubade menetlustel.

Kaasamine

Kaasata kõik asjassepuutuvad partnerid ja huvirühmad, eelkõige energiaturuosalised Enefit, Elering.